

İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne Tematik Bir İnceleme ¹**Mehmet Fetih YANARDAĞ**

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
fyanardag@hotmail.com

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-9903-542X>

Zilfi YILDIRIM KARATAŞ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
zykaratas2903@hotmail.com

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-0923-5028>

Öz

Hangi kapıyı çalsanız bir şairin çıkacağına inanılan Kahramanmaraş şairler şehridir. Sadece eserleri ile değil edebi duruş ve tavırlarıyla da adından söz ettiren İnci Okumuş şiirini ve edebi şahsiyetini Maraş'ın ruh ikliminde mayalamış, şiir anlayışını da üstat bildiği Maraşlı şairlerin manevi dünyası ile şekillendirmiştir. Küçük yaşlardan itibaren edebiyata ilgi duyan, ilerleyen yıllarda hem şiir hem de deneme türlerinde kalem oynatan İnci Okumuş'un şiirlerinin tematik olarak incelendiği çalışmada yayımlanan "Düğün Gönüle Kurulur" ve "aşkın elif hali" kitaplarındaki şiirler incelendi. Şiirlerin teması belirlenirken şairin farklı zamanlarda şiir üzerine söyleşileri, röportajları ve denemeleri de yol gösterici oldu. Dünya görüşünü İslam ve tasavvuf kültürü içinde idrak ve ifade eden şair, şiiri ve şairliği Yaradan'ın bir lütfu olarak değerlendirir, bu yüzden şiirlerini değerlendirirken şairin eserlerini besleyen ana damarın "tasavvuf" ve "metafizik ürperişler" olduğu söylenebilir. Şiirlerinde kendi iç yolculuğunu, ferdi duyarlılıklarını dile getiren şair, toplumsal konulardan ziyade bireysel konuları tercih eder. Şiirlerinde soyutluk, müphemiyet ve mistizim unsurları hâkimdir. Şiirleriyle telkinde bulunmayan, kalıplaşmış fikir ya da ideolojiye yer vermeyen sanatçı dış âlemi kendi manevi dünyasının penceresinden yeniden yorumlayarak okuyucuya imgeler aracılığıyla sezdirme yoluna gider. Şairin; hayatı, sanatı ve şiir kitapları ile ilgili bilgiler verildikten sonra şiirlerindeki temalar bireysel ve toplumsal temalar başlığı altında incelenmiştir.

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 29.07.2021 / 06.12.2021

Künye Bilgisi: Yanardağ, M. F. ve Yıldırım Karataş, Z. (2021). İnci Okumuş'un şiirleri üstüne tematik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (3), 1739-1757. DOI: 10.33437/ksusbd.975902

Anahtar Kelimeler: İnci Okumuş, Şiir, Tema, Aşkın Elif Hali, Düğün Gönüle Kurulur.

A Thematic Research On Poems By İnci Okumuş

Abstract

Kahramanmaraş, where it is thought you can possibly encounter a poet in any door you knock at, is known as the city of poets. İnci Okumuş, who has made her mark not only with her works but also with her literary stance and attitude, has leavened her poetry and literary personality with the spiritual odour of Maraş and shaped her understanding of poetry with the spiritual world of poets from Maraş, whom İnci Okumuş sees as masters. In this study, which thematically examines the poems by İnci Okumuş, who has been interested in poetry from a child, and has written both poems and essays, the poems in the published works “Düğün Gönüle Kurulur” and “Aşkın Elif Hali” have been studied. In order to determine the themes of the poems, poet’s conversations, interviews and essays were also a guide. The poet, who has an İslamic and sufistic worldview, considers the poetry as God’s blessing, that’s why it can be asserted that poems by İnci Okumuş are mainly fed by sufism and spiritualism. The poet, who voices her inner trip and sensivity in her poems, prefers individual matters to social matters. Abstractness, vagueness and mysticism dominate her poems. She does not indoctrinate nor does she give place to cliché idea or ideologies in her poems. She just tries to reinterpret the world from her own spiritual window and implicate this to the reader. At first, some basic information about the life, art and books of the poet, and then, the themes in her poems have been examined under the titles individual themes and social themes.

Keywords: İnci Okumuş, Poetry, Theme, Aşkın Elif Hali, Düğün Gönüle Kurulur.

Giriş

Şiiri ve şairliği Allah’ın bir lütfu olarak gören İnci Okumuş, 1971 yılında, şiirin başkenti Kahramanmaraş’ta dünyaya gelir. İlk mektebi; Muallim Hayrullah Efendi İlkokuludur. Ortaokulu ise Gazi Ortaokulu’nda tamamlar. Bir öğrencinin hayatındaki en güzel yıllarından biri olan lise hayatını ise, bugün “Kara Lise” olarak anılan, adeta bir yediveren gibi birçok güzel adam yetiştirmiş olan Kahramanmaraş Lisesi’nde tamamlar. Fen bölümü alanında mezun olduğu için ilk yıllarda ziraat fakültesi ile yönelen lisans hayatına bir tercih ile ara vererek kendini kalemine adayan şair, çok sonraları Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi’ni, doktora derecesi ile tamamlar. Hâlen; bir yanda kendi alanındaki

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karatas İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

doktora çalışmalarını sürdürmekte, diğer yanda ise inşaat mühendisi olan eşi Sıtkı Okumuş ile birlikte kurucusu olduğu özel sektördeki firmasında iş hayatına devam etmektedir. İki güzel armağan ve emanet olarak gördüğü; Oğuz Alp'in ve Aybike'nin annesidir.

Şiirleri; *Dolunay, Gençliğin Sesi, Seviye, Milli Kültür, Yeni Ufuk, Güneysu, Külliye, Tebessüm, Genç Kardelen, Harman ve Esmâ'ül Hüsnâ* vb. Kültür, sanat ve edebiyat dergilerinde yayımlanmıştır. Türkiye geneli düzenlenen Geleneksel Dolunay Şiir Şöleni etkinliklerinde aktif olarak tertip heyetinde yer alan sanatçı, ulusal ve yerel bazı gazetelerde köşe yazarlığı yapmıştır. Bir süre TRT GAP Radyosu'nda edebiyat programına metinler hazırlayan sanatçı, şiirlerine; seçici olduğu bazı kültür ve edebiyat dergilerinde ve özellikle hassasiyet gösterdiği *Esmâ'ül Hüsnâ* dergisinde neşretmeye devam etmektedir. Şiir alanında iki eseri bulunuyor: İlki, 1999 yılında *Düğün Gönüle Kurulur* adı ile Dolunay Yayınlarında, diğer bir eseri ise; 2013 yılında *Aşkın Elif Hali* adlı eseri ise Kumrum Yayınlarında neşrolunmuştur.

Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Yönetim Kurulu ve Türkiye Yazarlar Birliği üyeliklerinin yanı sıra Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği KAGİK adlı kurulun icra komitesinde Başkan Yardımcısı olarak da sosyal sorumluluk alanında görevlerini sürdürmektedir. Yazı hayatında; gerek makale gerekse şiir dalında 1990 yılından bu zamana kadar layık görüldüğü ödülleri de hayatının akışlarındaki yerlerini, edebi alandaki güzel hatıralar olarak almıştır.

Şiir yolculuğuna 1990 'da başlayan İnci Okumuş çok yazmaktansa öz yazmayı tercih eden şairlerimizdendir. Şiirlerini gönül teknesinde mayalamadan neşretmeyen İnci Hanım'ın, evlatlarını dediği yayımlanmış iki şiir kitabı vardır.

Düğün Gönüle Kurulur: Mart 1999 Dolunay Yayınları tarafından neşredilen şiir kitabında otuz sekiz şiir mevcuttur. Çoğunluğu bireysel temalı ve lirik olan şiirler, kendi tabiriyle "yunusça eda" ile kaleme alınmıştır. Halk şiiri geleneğinin hâkim olduğu eserde şiirler; biçim olarak serbest ölçülü düzenli şiirlerdir. Şiir kitabının arka kapağında Bahaettin Karakoç şairi yüreklendirici, okuyucu olumlu yönde etkileyici şu değerlendirmede bulunur:

"Lise mezunu olan bu hanım şairimizin sanatçı kimliğini, Türkçenin büyük ustası ve gönül ikliminin kutup yıldızı Türkmen kocası Yunus'un; Belh'ten bir turna gibi havalanıp Anadolu'da Konya'ya konan ve kâinatı kucaklayan Mevlâna'nın yolunda yeni bir sentez olarak algılamak, bir abartı sayılmamalıdır. Açık yürekli, azimli, bilinçli ve birikimli bu genç şairimiz; şiir kozasını titizlikle örmekte, kanatlandırdığı kelimeleri ipeğe dönüştürmekte ve şiir coğrafyasında güzel gelecekler vadetmektedir. Bu söylediklerimizin ispatı, işte elinizdeki bu "DÜĞÜN GÖNÜLE KURULUR" kitabı (Karakoç, Arka kapak yazısı:1999).

Karakoç'un bu değerlendirmesi daha özgün bir çalışma olan *Aşkın Elif Hali* şiir kitabının habercisi niteliğindedir.

Aşkın Elif Hâli: 2013 yılında Kumrum Yayınevi tarafından basılan kitap metafizik ürpermelerin, mistik duyarlılığın hâkim olduğu lirik, imgeli, özgün şiirlerden oluşmaktadır. Kitapta, 42 şiir yer almaktadır. Şair şiirlerini mısra kümelenmesine bağlı kalınmayan tamamen serbest nazımla kaleme almış, serbest nazım ve ölçüyü tercih etmiştir. Tasavvufi aşkın, bireysel terennümlerin hâkim olduğu şiir kitabını şair şu cümlelerle tanıtır: *Aşkın Elif Hali* ise o, yüreğimi daima mayalayan aşka teslim olmuş şiirlerin eseridir. Safi aşktır oradaki şiirler... Aşkın gönlünde saf saf yer tutuşudur... İki cihana aşk ile bakışıdır" (Okumuş, 2013: 115).

Kitap, şairin Yaradan'a aczini ifade eden "teganni" ile başlar, "kalemimi ilhamınla donat ki/sözümü güzelliğınle söyleyeyim" (Okumuş, 2013: 2) dizeleriyle şair şiirini mayalayan Mevla'ya seslenerek kitaba başlar. Kitabın adı da bize içerik hakkında ipuçları verici niteliktedir. Nitekim aşk Elif'ten beslenir, aşkın yolu doğruluktur, hâl olarak olmamız gereken istikâmettir. Elif: "Arap alfabesinin ilk harfidir. Noktası yoktur, kendinden sonraki harfe bitişmez. Bu bakımdan kesrete bulaşmamış, kayıtsız ve hür olarak vasıflandırılır. [...]Tek olduğu için 'Vahdet (teklik, tek olan Tanrı)' sembolü olarak kullanılması meşhurdur" (Pala, 2018:137). Şair, şiir yolculuğunun ebedi yolcusudur. Zannımızca bu yoldur yolculuğundaki azığı. Kitabın son bölümünde ilahi aşkın vecdinde büklüm büklüm olan şairin şiirle sonsuz dostluğu vurgulanır: "Lakin çözemedim daha, çözebilecek miyim acep düğüm olan sesimi? Onu da bilmiyorum. Şiirle, kıyamete dek işim bu yüzden benim. 'aşkın elif hali', Bir Elif miktarınca sustuğumdur aslında. Dilerim, içen her gönle bu kekre tat aşkın elif hâlinde bir damla Kevser olur" (Okumuş, 2013: 115).

Şiir yolculuğunda üstat olarak kabullendiği Bahaettin Karakoç şiir kitabı ile ilgili görüşlerini şu cümlelerle ifade eder:

"İnci Okumuş, estetikle ilgili ince sanat talimini dolunay mektebinde tamamlayan azimli bir yetenek. Bastığı yerleri bilen; baktığı yerleri en küçük ayrıntılarına kadar gören, emanet yüklemekten ve taşımaktan korkmayan içimizden birisi. Samimi ve gayretli. Şiir macerası, uydum sokaklardaki kalabalıklara... diyerek kalem sarılmakla başlamamıştır. Şiir adına sahne aldığı gündün bu yana dikkatim daima üzerindedir; dikkatli ve titiz. Bir şablon ucuzluğuna karabatak gibi dalmıyor; düşünüyor, tasarlıyor, tahayyül ediyor... Ve vitaminlerle besleyerek hazırladığı gen şiir toprağına seçkin şiir tohumlarını ekiveriyor. Şiiri şiir yapan bütün ona öğeler olgunluk çizgisinde... Kelebek kozasından çıkmış. Çiçek bütün aromasını kusarmış... Gün ışığına, yağmur

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karataş İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

sesine tempo tutan şiir tohumu hasat şölenine doğru üveyik kuşları gibi kanat çırpmakta yıldı atları gibi dolu-dizgin koşmaktadır.

Ben bu şölene yürekten inanıyorum

Ve inanıyorum ki İnci beni hayal kırıklığına uğratmaz. Daima yanında olacağım ve destekleyeceğim. Edebiyat dünyamıza hayırlı ve uğurlu olsun “aşkın elif hali”! işte vermek istediğim müjde bu üç kelimenin büyüğü bu terkinde” (Karakoç, Arka kapak yazısı: 2013).

Ruh ve sanatın ocağı sayılan Kahramanmaraş şehrinin yetiştirdiği İnci Okumuş, sadece eserleri ile değil şahsiyeti ile de adından söz ettiren nevi şahsına münhasır bir sanatkârdır. Onun şiir ve denemelerinin ana damarını oluşturan beşeri aşktan ilahi aşka yönelen mistik temalardır. Maraş'ın sanat dünyasında vazgeçilmez simalardan biri olan İnci Okumuş, yaşadığı anın değil mazinin sözcüsüdür. Şiirleri kendi iç yolculuklarını betimleyen dizelerdir. Ferdi duyarlılıkların, ince hassasiyetlerin naif şairi olduğu söylenebilir. Onun şiirleri ile yaşamı bütünsel bir okuma ile ele alınmalıdır.

Okumuş, soyutlama ve sezdirme yoluyla hissettirir, telkinde bulunmaz, varlığı ve hayatı algılamada soyutlayarak genellemeye gider. Şiirlerinde soyutluk, müphemiyet ve mistizim unsurları egemendir, kalıplaşmış fikir ya da ideolojilere yer vermez.

Şiirlerde, dış âlem fiziki görünümüyle değil hissettirdikleri ile tasvir edilir, akıl, duygu, görünüm değil; mana hâkimiyeti vardır. Yeniden tasarlanan dış âlem, dingin ruh iklimiyle okuyucuya sunulur.

Şiirlerinde Tema

Tema şairin doğaya, topluma, olay ve olgulara öznel bakış açısıdır. Temalar evrensel olsa da şairin onu kendi benliğiyle buluşturduğu alan özeldir. Şiir doğası gereği bireysel duyguları barındırdığından şiirin tematik olarak incelemesinde ve değerlendirilmesinde mutlak bir yöntemden bahsetmek zordur. Şerif Aktaş şiirin biçimi ile içeriğini ayrı değerlendirmenin zorluğuna vurgu yapar: “Şiirde yapı ve temayı birbirinden ayırmak bir göstergede, gösteren ile gösterileni ayırmaya kalkmaktan farksızdır. Şiir metninde ele alınan tema o yapıyla birlikte vardır. Onları birbirinden ayırmak cidden kelimenin yazılışı ve sesiyle anlamı ayırmaktır. Bu da mümkün değildir... Yapıyı meydana getiren birimlerin kesiştiği, birleştiği anlam değerinin en kısa ve yalın ifadesi temadır, bu da soyuttur. Bu soyut anlam, metindeki birimlerin merkezindedir, onlarla vardır, onların varlığında somutluk kazanır. Öyleyse yapıyı meydana getiren ses ve anlam kaynaşmasından oluşan birimlerin tümünün birleştiği anlam değerini belirlemek temayı bulmaktır” (Aktaş, 2013: 34). Yaşamı ve var oluşu şiirler

aracılığıyla anlamlandırmaya çalışan şair, sanat anlayışına göre şiirde temayı ben merkezli olarak ya da toplum eksenli olarak belirler. “Toplumların tarihi boyunca edebiyatın iki işlevi ön plana çıkmıştır. Birincisi edebiyatı kişisel duygulanmaların, yaşantıların ve heyecanların ifade aracı olarak görür. İkincisi ise edebiyat toplumsal bakış açısının ürünüdür ve ondan beklenenlerin sınırları buna göre çizilir. Bu yönüyle edebiyat sosyal problemlerin çözümlenmesinde bir eğitim aracı olarak görülür” (Çetin, 2017: 19).

Okumuş, şiirlerinde temayı açıkça sunmaz. Sanatçı çoğunlukla soyut kavramları dile getirdiği için kullandığı imge, sembol ve sembeler aracılığı ile temalara ulaşabiliriz. Zengin kalbi duyarlılıklarını öğretme ya da açıklama yoluna gitmeden sezdirerek okuyucuya aktarır. Dizelerinde yaşadığı soyut güzelliklerin coşkusu bulunur.

Bireysel Temalar

Okumuş toplumcu özden çok bireysel duygu ve temaları önceleyen soyut, lirik şiirlere ağırlık verir. Toplumsal temalar sınırlı sayıdadır. Şiirler değerlendirildiğinde şairin büyük sosyal olayların gür bir sesi değil; günlük hayattaki küçük mutlulukların, vecd halinin kendine özgü sesi olduğu söylenebilir

Şiirde dünyalık gaye gütmeyen sanatçı, gönül evine gelenleri söz gömleği giydirip dizelere döker. Şiiri ilahi bir lütuf olarak gören şairin, şiiri de Yaradan’a sunulan bir nida ve armağandır: “Yeter ki; satılmasın, atılmasın şiir... Hiç kimseden taltif beklemesin. Şüyuunda değil şuurunda olsun, vukuunda değil makamında olsun. Hülasa layık olmayan hoyrat ellere düşmesin şiir... Hangi tanımda, hangi şekilde olursa olsun, hangi özgüvenle yazılırsa yazılsın. Yeter ki; kaleme gelirken ki hürriyeti, Tek Bir Makamın onayıyla sınırlansın” (Okumuş, 14: 2012).

Bireysel temaların kaynağı şairin iç dünyası, yani duygularıdır. “Duygu dış dünyanın olay ve olguların insanın iç dünyasında doğurduğu dalgalanmalardır” (Çetin, 2017:58). Okumuş, şiirlerinde kendini tamamen öznel duygulara teslim eder. Duygularını dile getirirken samimidir. Şiirlerde her şeyin iyi, hoş ve olumlu tarafını görmeye çalışan, her şeye sevgiyle yaklaşan, olumlu duyguları telkin eden kucaklayıcı bir ruhun varlığı hissedilir.

Metafizik Temalar

Şiirlerini ”sanat eserini fizikten bir kurtuluş metafiziğe kurulan bir köprü ucu” (Karakoç, 1988:21) olarak gören Sezai Karakoç’la aynı kulvarda yazar. Metafizik alana eğilen şiirlerinde “yüce güzele” ulaşma çabasını hissedilir. Metafizik; ”insanın, eşya ve tabiatın görülen, duyulan, hissedilen kısaca beş duygu

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karataş İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

ile bilinen yönlerini aşan anlam evrenini işaret eder. Varlığın bilinen ötesini kavrama ya da bilme arzusudur. Kelimenin terimsel anlamını şu şekilde özetleyebiliriz: 'Akıl ve sezgiyle sağlanan bilgiyi araştıran, inceleyen; Tanrısal öz üzerine düşünen felsefe' (Püsküllüoğlu, 2008:552). "Cümle mahlûkatın bir ruha, bir öze sahip olduğu inancı, bilhassa sanatkârı 'ruh-ı kainat'a yöneltmiştir. Çünkü düşünen ve ötelere kurcalayan insanı, metafiziğe yolculayan ilk işaret taşı 'ruh'tur. (...) Aslına bakarsanız fizikötesine açılan, daha ziyade, sanatçı ruhtur; bilimsel akıl değildir" (Karataş, 2015:29). Şair özellikle "Aşkın Elif Hali" kitabında varlığını fizikötesi taraflarına eğilir ve dizeleriyle metafizik ürperişleri terennüm eder.

Aşkın Elif Hali kitabındaki dizeler Yaradan'ın lütfu olarak görülür ve Yaradan'a armağan edilir. Şair varlığını O'na sunar ve O'nda yok olma isteğini dile getirir:

Kalemimi ilhamınla donat ki,
Sözümü güzelliğinle söyleyeyim.
Şüphesiz ki katında değer bulur.

Sevdan ki;

Dilimde yarım, aşkımın liyakatsizliğindedir.

Affola vesselam (Okumuş, 2013:2)

Aşk, şiirin vaz geçilmez temalarından biridir. Aşkın olanı yakalamaya çalışan şair mutlak güzele erişme çabasıdadır. O'ndan aldığı sesi O'na sunmaktır şiir yolculuğu. "Gönlümü şiirle mayalayan yüce Mevla'ya teşekkür ederim" (Okumuş, 2013:116). Şiir Allah aşkının tezahürü olunca şiir yazma eylemi de sonsuzdur şair için: "Şiirle kıyamete dek işim bu yüzden benim" (Okumuş, 2013:15).

Aşkın Elif Hali kitabının "teganni" bölümünde şair, sanatının kaynağının Allah aşkı olduğunu işaret eder. Şiir, Allah aşkıyla vecd olan şairin sayıklamaları olarak yansıtılır. "ne vakit ki büründü en hakiki aşka ve Rahman olup geldi söz güzeli, işte o vakit açıldı kapı, indi perde... Ne dediyse fakir, işte o vakit dedi diyeceğini" (Okumuş, 2013:113).

Şair ilahi aşk temasını özellikle *Aşkın Elif Hali* kitabının genelinde metafor olarak kullanır. Ebedi aşka gönüllü mahpustur, sevdası kabuk kabuk yaradır, ah'ı Yaradan'dan ayrı olmanın yangınıdır:

ey dalsız yaprak, ey ebedi aşka hükümlü mahpus

ey gölgesiz serinlik, kabuk kabuk sevda

[...]

ey gönlün galibi, sevdanın kaybedeni

ey ebede hükümlü sevgili, hüznün yedivereni

ey özlemlerin sesleyeni, ırakların bekleyeni

çölde nefes nefese koşan hacet gibi

asırlar boyu gönlü sırlıklam, yüreği terli

öylece sevdim seni (Okumuş, 2013:13)

Tasavvuf felsefesine göre bu dünya gerçek sevgiliden uzakta olduğumuz sürgün yeridir. Kaynağı Kur'an ve sünnet olan tasavvufta esas olan söz değil özdür. Şair ilahi aşkla öyle dingin ve aşkındır ki sürgününe sabır veren O'na kavuşma umududur. Dünyayı yaşanır kılan Allah aşkıdır şair için.

aşk sergeniyiz

bir avuç toprakta tohum tohum

ıtır, karanfil kokan

hangi yel değse götürür bizi

aşktır bizi yâre sürgünde tutan”(Okumuş, 2013:30)

“Mutlak Gerçek'in peşine düşmeyen bir sanatın, kendine de faydasının olacağını sanmıyorum.” (Turhan, 2002:14) diyen Bahattin Karakoç'u üstat bilen, "abi" olarak gören İnci Okumuş'un şiirinin ana damarı ilahi aşktır. Bu aşkın verdiği hüznün ve coşkunluk şairin tüm eylemlerinde, duygularında hissedilir ve şair aşkın verdiği hüznünden azat olmayı istemez. Aşk acısının verdiği hüznün taliptir sanatçı. "Aşk derdiyle hoşem el çek ilacımdan tabib/Kılma derman kim helâkim zehri dermanındadır"(Tarlın,1998:24) beytinde bulunan aşk acısının verdiği derde talip yüreğin duası bulunur

aşk derdiyle eğilir dallarımız

şarkılar söyler suskun dillerimiz

unutur kederi, gamı

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karatas İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

aşkla açar güllerimiz
vuslata ersek de aşk sürgünüyüz
bir avuç toprakta ince, uzun
taşıversin yüreğimizden fakat
yine de terk etmesin bizi hüznün (Okumuş, 2013:30)

Aşk yolcusudur şair, yolculuktan yorulan ruhu değildir. Yol yorucu ama yürek yola taliptir. Şaire şiiri yazdıran da şiirin gölgesinde dinlendiren de ilahi aşktır. Şiir aşk coşkuluğunda gönülden dile dökülen “yara” olarak değerlendirilir.

“ey sevgili
Yine düştüm yollara
Bilirsin yürek yürek yoruluşum hep sana
Yollara düştüğüm her vakit
Erir ayağımda demir çarık
Kanar dilimde kelimedenden yara”(Okumuş, 2013:16)

Aşkın verdiği taşkınlık, maşuka olan özlemi arttırır, bu özlemde şair vuslatı diler, ölüm bu andan sonra temenniye dönüşür:

ya savur beni başka diyara
ya da ne olur destur ver bana (2013:16)

Okumuş, Yunusça bir eda, ilahi aşkın verdiği coşkuluğla dünya malına meyletmez. Şair “neme gerek “ şiirinde ilahi aşkla dolan yüreğin dünyalık mutluluklardan vaz geçişi dile getirilir. İlahi aşk ile dolup taşan kalp, baharı da güzü de hayatı da kendi içinde yaşar, bu andan itibaren dış âlem yabancılaşır.

can girmiş canıma
haz neme gerek
bahar bilmişim adını
güz neme gerek

bir yitik kervanım dağda

iz neme gerek

aşikâr oldum o yâda

giz neme gerek

ehliyetsizim dilden

söz neme gerek

vefadârım asliyetten

naz neme gerek (Okumuş, 2013:17)

Şair ölümü, ahireti, Tanrı'yı kutsal bir emanet olarak taşımış, bu duygu da açık ya da örtülü bir şekilde şiirlerine sürekli yansıtmıştır. Hayatın ve mutluluğun anlamını, hayatın kalp gözüyle görülen teferruatında bulan; kendisini daima Yaradan'ın huzurunda hisseden İnci Okumuş, benliğinde gururu ve gösterişi yenen, tevazuyu en yüksek makam bilen bir tavır sergiler dizelerinde. Şair yokluğun, cehaletin, evhamın karanlığında Allah'a sığınır. O'dur şaire en yakın olan. Sana aşkımanın yoktur izahı şiirinde "ey şahdamarımdan daha yakın olan" (Okumuş,2013:62) dizelerinde, Kaf suresi 16. ayete işaret edilir. Bu ayette; "İnsanı biz yarattık ve elbette içinden geçenleri biliriz; sağında solunda oturmuş iki alıcı (yaptıklarını) alıp kaydederken biz ona şah damarından daha yakınız. " ayetinin anımsatılması vardır (Yazır,2000:518/16).

ey şahdamarımdan daha yakın olan

dayanamam

dayanacak yer bulamam senden başka

bir çift köprü gibi

çöküp kıyısına yüceliğinin

çaresizliğimi sızlanmak ne hoş sana

aşkımı ölçemem

mihengim yok, terazim boş

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karatas İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

hidayet buyur nuruna

yokluğun ve cehaletin

evhamın karanlığından hem

sığınmak ne hoş sana (Okumuş, 2013:62)

İlahi aşkla taşkın olan şair “yüce sevgili” nin karşısında günahların korkusuyla acizdir.

“ey saadetin acziyle şımarmış

Kambur iskeletimin

Dinsin diye âciz sancısı

Sırtlandığım günahları

gögün mavi tülüne değen ellerimden alan (Okumuş, 2013:63)

Şairin duygu dünyasında Allah; yüceliği ve kudretine rağmen korkutucu, yasaklayıcı değil, sevgi ve hoşgörü kaynağı, güven duyulan affedici bir varlıktır. Şiirlerinde “Allah, Mutlak Varlık ve Yaradan” sözleri genellikle sevgi, şükür, hayranlık, güven, sonsuz bağlılık ve teslimiyet duygusuyla kullanılır. Şair umutsuzca Yaradan’dan, kusurlarının bilinci ve affıyla cenneti ister.

kulunum ey

hakkım var tutuşan dudaklarımla

cennetini dilemeğe

ey göz yaşlarımızı içen denizler yaratan

hakkım var gözlerimin zindanına

nurundan dilemeye

nârından sığınmak ne hoş sana (Okumuş, 2013:64)

O’nsuz yaşam anlamsızdır. Şair ilahi aşkın ateşine gönüllü pervanedir. Bu duygularla bir yandan Allah’ın yüceliğini, kudretini ve merhametini dile getirmeye, bir yandan da O’na olan samimi ve derin inancını, ifade etmeye çalışır.

kalbime nuru doğsun diye hakikatin

ateşine gönüllü düşen

pervane olmalıyım

hâkir görmeliyim

sensiz kalmış hayatı (Okumuş, 2013:81)

Ölüm, ilahi aşk terennümü olan dizelerde son değildir artık.

“a gülüm

sanma ki âşık, toprak olur

toprağa düşen her gül, sen olur (Okumuş, 2013:24)

Beşeri Aşk

İnci Okumuş ilahi aşkın yanında örtülü, ifşa edilmeyen maddi aşkı tema olarak kullanır. Bu aşk göz önüne serilmeyen ilahi aşka vesile olan mecazi aşktır. Beşeri aşka ait ifadelerle ilahi aşkı hissettiren dizelere sıklıkla rastlarız. Sevginin yalnızca kadın ve erkek arasındaki sınırlı aşk ilişkisinde olmadığını vurgular. Sevgiyi, aşkı sadece insanlar arasına indirgemeyerek, sevgi duygusunun sonsuz çeşitliliğinin altını çizer:

Yanağa düşer allanır sevda

Gönül peteğinde ballanır sevda

Güzel sesinde dillenir sevda

Gençlik başa bağlanırken

Gözyaşı ibriğine dolar sevda

Açan güllere konar sevda

Her bahar yeniden doğar sevda

Dallara yeşil bağlanırken

Yüksünen yüreğe taş olur sevda

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karataş İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

Son demde baş baş olur sevda

Can kafesinde kuş olur sevda

Ömür sefere yollanırken (Okumuş, 1999:17)

'Can Yoldaşım' şiirinde bireysel aşk tema olarak işlenir. Şiirde, dış dünya şairin iç dünyası ile özdeşleşir, zaman ve mekândan azade sadece bireysel duygular dile getirilir. Edebi sanatlar yoluyla duygusal tavırlar tabiatla aynileşir. Beşeri aşk, ahenkli, içli, samimi bir şekilde ifade edilir. Bireysel aşkı dile getirirken "can yoldaşım" hitabı sevgiye ince bir mana yükler ve sevgiyi sıradanlıktan kurtarır.

derinlerde sarıldığım kum tanem,

bir tanemsin

incim denizinden başka deniz bilmez

yüzümde tebessüm

gözlerimde hayat ışığımın

hüzmelerim başka yere süzülmez

dışımı cilalı tutan sedefim varlığınıadır

sedefim senden gayrisına görünmez doğarken yan yana değildik

can yoldaşım

göçerse bir gün şu fani yanım

toprağım toprağından başka

sarılacak yer bilmez (Okumuş, 2013:22)

"Her sabah pencereni bana aç yeniden" şiirinde bireysel aşkın kalıcılığına vurgu yapılır. Aşk da doğa gibi tazelenmek ister. Şair sadece sevgiliyi değil, doğayla bütünleşmiş sonsuz sevgiye taliptir. Dizelerde sevgi, huzur ve anlayışla sarmalanmış bir aşkı hissedilir.

her sabah pencereni bana aç yeniden

bir bahar yeli gibi

yüreğinde şefkati tazeleyeceğim

ben, sevgi aşığı bir gün ışığı

sen'se sızabildiğim pencerem

bir ömür böyle sürüp gideceğim (Okumuş, 2013:27)

Aşk sözcüğünün dillerde eskitilmesinden rahatsız olur. İçi boşaltılmış, ruha sinmemiş, yalnızca adı kalmış aşk anlayışından mustarıptir. Eski edebiyatta yüceltilen aşkı vurgulamak için Yahya Kemal Beyatlı'nın "Mehlika Sultan" şiirine atıfta bulunur, "vesikalı yar" tabiriyle de modern zamanların şiir ve aşk anlayışını eleştirir:

"eyvahlar olsun dilimizde

mehlika Sultan'dan son kalan aşk

vesikalı yar ile meydana düştü" (Okumuş, 2013:34)

Şiirlerinde sevgi sonsuzdur, insan da sevebildikçe anlam kazanır. Sevginin ruhu dinginleştiren, yaşama anlam katan yönü sürekli vurgulanır. Şiirini ilahi aşkla mayalayan şair, *Aşkın Elif Hali*'nde "gül efendim I, II" şiirlerinde peygamberimize övgüler dizer, ona olan muhabbetini sesler. Divan edebiyatında sıkça yazılan naatların modern yankısıdır bu şiirler. "İnsanın ufku peygamber, peygamberin ufku da mutlak güzelliklerin habercisi, her peygamberi şahsiyetinin katlarında bir yaprak gibi bulunduran son peygamber... Peygamber nasıl insanın ufkuysa naat da şiirin ufkudur[...] Bütün naatlar âdeta tarih boyunca yapılan tek bir portrenin farklı cephelerden birer örneği gibidir ve tek portre içindir" (Karakoç, 1988:93).

"efendim, sen'sin diye çektim her gülün nazını

aldı gitti ebr-i nisan gözümünden niyazımı

olmasaydın sen, bilmezdim baharımı yazımı

efendim, sen'sin diye çektim her gülün nazını" (Okumuş, 2013:28)

Gül kelimesi ile peygamber efendimiz kastedilmiş." İslam kültüründe gül, Hz. Muhammed'in Miraç gecesi Tanrı'nın huzurunda Cebrail ve Burak'la terler döktüğü, Burak'ın terinden sarı gül, Cebrail'in terinden beyaz gül ve Hz. Muhammed'in terinden de kırmızı gülün meydana geldiği rivayetinde yüz gösterir. Bu inancın etkisiyle dinî günlerde ve mevlit gibi törenlerde gül suyu ikram edilir. Klâsik Türk şiirinde *na'*larda gül, Hz. Muhammet'in saçına, yanağına; gül kokusu kokusuna, terine; gül goncası ağzına; gülfidanı boyuna *müşebbehün bih* olmuştur. Gül, Hz. Muhammed'e isnat edilen; 'Kırmızı gül,

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karatas İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

Allah'ın görkeminin tezahürüdür.' sözüne dayanılarak ilâhî güzelliğin de sembolü olarak kabul edilir (Yeniterzi, 1993:274).

Sevgi teması özelden genele, Yaradan'dan yaratılana tüm varlıklara dağılan sonsuz bir kaynak olarak ele alınır. Anne sevgisi de sonsuz sevgi kaynaklarından biridir. Şair anne sevgisini kan bağıyla birlikte şefkatli, vefalı, naif, fedakâr bir kadın olarak ilk örnekleriyle sunar okuyucuya. Yavuz Bülent Bakiler İnci Okumuş'un şiirlerini değerlendirirken anne şiirleri ile ilgili şu tespitlerde bulunur:

[...]İnci kardeşim benim! Türk edebiyatında analar üzerine en çok şiir yazmaya çalışan kişilerden biri de galiba benim! Ondan size de imzaladığımı hatırlıyorum. Analar üzerine yazılan şiirleri, bir gül destesinde bir araya getirdim. Kitabınızda sizin ana şiirlerinizi okuyunca 'Şiirlerimizde Ana' derlememde bulunmamasına hayıflandım. Şiirleriniz benim ana şiirlerimden daha güzel." (Bakiler: Mektup yazısı:2014)

Aşkın Elif Hali kitabında: "anne/gözyaşındır gülüşüne düşen" (Okumuş, 2013: 71) ,"bir taze hatıradır o" (Okumuş, 2013: 74), "şebnem avuçlarımda seyiren dua" (Okumuş, 2013: 96), "sevgiyi yoğuran el'e" (Okumuş, 2013: 99) Dügün Gönüle Kurulur kitabında ise Ana Yüreğiyle (Okumuş, 1999: 55) şiirinde anne sevgisi tema olarak kullanılır.

"Anne gözyaşındır gülüşüme düşen" şiirinde şair genel bir annelik sevgisinden bahsedilir. Şiirde Hz.Aişe, Hz. Fatıma isimleri de zikredilerek geçmişten günümüze annelik algısı yüceltilmiş, anneliğin kadın için kutsiyeti vurgulanmıştır. Annelik, cennet, miraç kavramları bir arada kullanılarak dini motiflerle tema zenginleştirilmiştir.

güzelliğin fâtıma
gözlerin, ilkbahar[...]
yüzün miraç anlayana
adın hüznün, anlayana[...]
gözyaşındır gülüşüne düşen
sütün gibi, hakkını helal etsen
yakıp kavuruyor zaman
doruklarından kar gönder anne

kolların cennet servisinden bir dal

beni gölgene al

beni gölgene al anne (Okumuş, 2013:73-74)

TOPLUMSAL TEMALAR

Okumuş'un, ideolojik ve zihni bağlamda toplumcu bir sanat anlayışı yoktur ama onun kendi dünyasına çekilen, dışa kapalı bir şair olduğunu söylemek de mümkün değildir. Şiirleri izlek açısından değerlendirildiğinde bireysel konuların ağırlıkta olduğu görülür. Şiirlerinin kaynakları arasında toplum olsa da hedefi toplumsal uyanış değildir. Şiirin toplumsal yaşama katkısı nedir sorusuna cevabı şöyledir:

Şiirin toplumsal yaşama etkisi ancak toplumun şiirsel yaşamıyla mümkün görünüyor. Bu nasıl olacak peki? Bir hassasiyet terazisi kuralım yüreğimizin tam orta yerine. Ve izleyelim: toplumda biri ağladığında, o gözyaşı kaç kişinin gözlerinden de akacak? İşte o vakit şiirle yaşama oranımızı ölçebiliriz. (Tuğ, 2014: 12)

Hep şu hakikati atlıyor ve şiirin üzerinde bana göre haksız bir vebal bırakıyoruz. Her şiir, toplumsal yaşama katkı sunma zaruretinde midir? Arı balı evvela kendisi için yapar. Şair şiiri evvela kendisi için yazar. Bu başka ve derin bir konu ama şunu açık ve net olarak söylemeliyim ki, bir toplumun yaşamına şiirin tesir edebilmesi için şairde ki yetinin birazının da o toplumun fertlerinde bulunması beklenir yani şiirde ki ölçeklenmenin birazının olsun, toplumunun şuurunda da olması beklenir... Zira Mevlana Hazret'in buyurduğu gibi; körler çarşısında ayna satmanın bir manası da olmaz. Yani evvela toplumumuz kendini o şiir mektebine yazdırmalıdır. Evet, bir mektepten beklenen de, başarılı mezunlar verebilmesi olsa gerek.

[...]Biliyor ve yaşıyoruz ki; herkesin bir dileme şekli var Kudret Sahibi'nden... Şairin dilemesi de şiirle oluyor elbette... Bu yönüyle şiir, özlediğimiz topluma dua, böyle bir toplumsa özlediğimiz şiire yâren'dir. Şiirle dedik ama nasıl şiirle...? Hani, ilaç kimi zaman şifadır kimi zaman zehir.

Hakkaniyetli şiirle, Hakk'a niyetli şiirle bu mümkün. Gayrısı bahsimizin ötesinde kalır. ..." (Tuğ, 2014: 12) Görüldüğü gibi soruya verilen cevap, kesin, abartılı ve slogan nitelikler taşıyor. Bağırın, çağırın telkin eden şiirden yana değildir İnci Okumuş. "Beni" anlatan her şiirde toplumun da duygularına karşılık bulacağı görüşündedir. Lirik şiiri önceleyen şair "duvarlar yoktu eskiden" şiirinde komşuluk ilişkilerinin zayıflamasından bahseder. Yaşadığı modern zamanlarda

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karataş İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

hayata tutunabilmek için gerekli olan manevi gücü eski zamanların insana huzur veren komşuluk ilişkilerinde bulmaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

bahçemizde kırmızı zambaklar açar
kuşlar sazını ona çalardı
duvarlar yoktu önce
en güzel pişmiş aşı komşular birbirine salmazdı

evler küçüktü insanlar büyük
herkes birbirini sorardı
ayrı gayrı olmadan aydınlanan sabahta
gönüller çiçek gibi açardı (Okumuş, 2013:89-90)

Düğün Gönüle Kurulur şiir kitabında 'Kara Yas' şiiri maden işçilerinin zorlu yaşamlarına dönüktür.

Kara elmas için ölüme gittiler
Sıcacık mutluluklar için
Kendi hayatlarını feda ettiler (Okumuş, 1999:42).

Çeçenistan şiiri toplumsal temanın dile getirildiği bir başka şiir örneğidir.

Çeçenistan

Rahat olamam uykuda
Düşümde görürüm şehit Çeçeni
Hürriyete zehir kusan
Kızıl yılan sokar beni (Okumuş, 1999:43)

Sonuç

Okumuş'un doğup içinde büyüdüğü aile çevresi, şair ruhlu bir baba, manevi iklimi yüksek bir inanç atmosferi, tasavvuftan beslenen bir çevre, şiirin baş tacı edildiği akraba ve dostlar, şairler şehri, şiirin başkenti Kahramanmaraş... şiirini

mayalayan unsurlardır. Şairle yapılan söyleşide babasının sanatı üzerindeki etkisini şöyle ifade eder : ”- rahmetli babamın engin şiir zevkından şiirler dinler, rahmetlinin teşviki ile o dönemin çocuk şarkılarından uzak, ruhu büyük şiirler ezber ederdim” (Okumuş: 2017: 173). sözleri ile açıklar. Aile çevresince oluşturulan şiir ortamı “zaten genlerinde var olan şiir nakışı” zamanla eksilmez artar. Şairin şiirini harlayan en önemli kaynak ilahi aşk, güzelliklere hayran yürek ve Kahramanmaraş’ın şiir ortamıdır.

Şairin yayımlanan iki şiir kitabında yer alan temler genel olarak değerlendirildiğinde hırslardan uzak, huzurlu bir yaşamın hasretini çeken mütevazı bir ruhun yansımalarıyla karşılaşılır. Küçük yaşlardan itibaren edebiyata ilgi duyan ve şiirleri aracılığıyla Allaha tan aldığı ilhamla yazdığı şiirleri yine Yaradan’a sunan şairin bireysel temalara ağırlık verdiği görülür. Şiir O’nun için geçmiş anıları yâd etmek, içini dökmek için duygunun söze dökülmesidir. Bu yönüyle şiir, şair için sığınılan sıcak bir yuvadır. Bu yüzden şiirlerin en belirgin duygusu tevazu ve teslimiyettir. İnancın, Allah aşkının, peygamber sevgisinin, anne imgesinin sıklıkla işlendiği şiirlerde içten dışa doğru yayılan huzur ve sevginin varlığı ağırlıktadır. Öfke ve öteleyici tavırlara rastlamadığımız şiirlerde şairin hayata bakışıyla şiirlerin teması uyum içindedir.

Sanatçıyı yaşanan zaman ve mekândan ayrı düşünmek olmaz. Okumuş şiirlerinde toplumsal sorunları içten bir bakışla değerlendirir. Bağırıp, çağırın, yönlendiren, şiiri fikirlerini empoze etmekte araç olarak kullanmayan şair toplumsal konulara çok az değinir. Toplumsal konularda yazılan çok az şiirde de şair, insana ve dünyaya farkındalık, duyarlılık kazandırma derindedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. (2007). *Edebiyatta üslup ve problemleri*, Akçağ Yayınları.
- Bakiler, Y. B. (2014). İnci Okumuş’un Şiirleri İle İlgili Mektup Metni.
- Çetin, N. (2017). *Şiir çözümleme yöntemi*, Akçay Yayınları
- Gören, M. (2017). *Şehrin Işıkları*, Kahramanmaraşlı Şairler ve Yazarlarla Röportaj, Akbaba Yayıncılık.
- Karakoç, B. (1999). *İnci Okumuş, düğün gönüle kurulur, (arka kapak yazısı)*, Dolunay Yayınları.
- Karakoç, B. (2013). *İnci Okumuş, aşkın elif hali, (arka kapak yazısı)*, Kumrum Yayınları.
- Karakoç, S. (1988). *Edebiyat yazuları*, Diriliş Yayınları.

M.F. Yanardağ-Z.Yıldırım Karataş İnci Okumuş'un Şiirleri Üstüne...

- Karataş, T. (2015). *Yaza/bilmek*, Edebiyat Ortamı Yayınları.
- Okumuş, İ. (1999). *Düğün gönüle kurulur*, Dolunay Yayınları.
- Okumuş, İ. (2013). *Aşkın Elif hali*, Kumrum Yayınları.
- Tuğ, A. H. (2014). Edebiyat Yaprağı Dergisi, S.6.
- Tarlan, A. N. (1998). *Fuzûlî divanı şerhi*, Akçağ Yayınları.
- Turhan, A. (2009). *Bahaettin Karakoç'un eserlerinin kelime grupları açısından incelenmesi*, [Lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Pala, İ. (2018). *Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü*. Kapı Yayınları.
- Püsküllüoğlu, A. (2012). *Türkçe sözlük*, 7. Baskı, Arkadaş Yayınevi.
- Yazır, Elmalılı M. H. (2000). *Bilgisayar hatlı Kur'an-ı Kerim ve Türkçe meali*, (Sadeleştirenler: Yakup Çiçek, Necat Kahraman), Temel Neşriyat.
- Yeniterzi, E. (1993). *Divan şiirinde na't*, TDV Yayınları.